

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การบันทึกเสียงเพลงไทย : กรณีศึกษาแผ่นเสียงร่องกลับทาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเป็นเสียงร่องกลับทาง และรวบรวมบทเพลงที่บันทึกลงบนแผ่นเสียงร่องกลับทาง ผู้วิจัยขอแนะนำสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ผลการศึกษาพบว่า

การบันทึกเสียงในประเทศไทยเริ่มในปีพ.ศ.2435-2536 ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเริ่มจากการบันทึกเสียงลงบนกระบอกเสียงแบบซี่ผึ้ง โดยการกรอกเสียงลงบนดอกลำโพง เล่นด้วยการไขลาน โดยมีหลักฐานปรากฏว่าเป็นการบันทึกเพลงพื้นบ้านคือเพลงเป่ (เพลงฉ่อย) จากนั้นเป็นการบันทึกการแห่ แล้วจึงพบหลักฐานการบันทึกเพลงไทยที่บรรเลงด้วยวงดนตรีไทย ทั้งวงปี่พาทย์ และวงมโหรี โดยการบันทึกที่เมืองไทย แล้วส่งไปอัดแผ่นที่เบลเยียมบ้าง อินเดียบ้าง เดิมเป็นการบันทึกโดยไม่ใช้ไฟฟ้า มีการบันทึกโดยใช้ไฟฟ้าในตอนปลายรัชกาลที่ 6

การบันทึกเสียงลงบนแผ่นเสียงร่องกลับทางนั้น มีอยู่ 2 รุ่นที่พบคือแผ่นเสียงแบบ Berliner ของ Emile Berliner ผลิตอยู่ระหว่างพ.ศ. 2434 – พ.ศ.2443 มีหลักฐานการบันทึกในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยนักดนตรีของวังบ้านหม้อ ของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์เป็นหลัก ในช่วงระหว่างปีพ.ศ.2443 เป็นต้นมา มีทั้งเพลง 3 ชั้น เพลงตับ และเพลงประกอบละครดึกดำบรรพ์และแผ่นเสียงร่องกลับทางตราไก่ของ Chales Pathe เล่นโดยใช้เข็มเพชร บทเพลงที่ปรากฏหลักฐานส่วนใหญ่จะเป็นเพลงแห่ เพลงฉ่อย (เพลงเป่) เพลงพื้นบ้าน เพลงเบ็ดเตล็ด

บทเพลงที่บันทึกด้วยแผ่นเสียงร่องกลับทางแบ่งออกเป็น เพลงพื้นบ้าน ได้แก่ เพลงเป่ (เพลงฉ่อย) เพลงแห่เทศน์ประกอบแตงฝรั่ง เพลงทรงเครื่อง เป็นต้น เพลงไทย ได้แก่ เพลงตับอาบหูชั้น ตับพรหมมาสเตอร์เรื่องรามเกียรติ์ ตับจูล่ง ตับพระลอกลิ่ง ตับเรื่องคาวี ชุดเพลงออกภาษาจากเรื่องพระอภัยมณีตอนศึกเก้าทัพ ละครดึกดำบรรพ์เรื่องคาวี วงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบนั้น มีทั้งวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ วงปี่พาทย์ วงมโหรี วงเครื่องสาย และแตงวง รวมทั้งการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีด้วย

อภิปรายผล

1. **การบันทึกเสียงเพลงไทย** การบันทึกเสียงเพลงไทยมีพัฒนาการมาเป็นเวลานาน เครื่องเล่นกระบอกเสียงเข้ามาในประเทศไทยหลังจากที่ Edison ผลิตเครื่องเล่นกระบอกเสียงได้ไม่นาน Edison ผลิตเครื่องเล่นกระบอกเสียงได้ในปีพ.ศ.2420 จดทะเบียนและผลิตออกจำหน่ายในปี พ.ศ.2430 หลังจากนั้น 6 ปี ก็พบว่ามีการใช้เครื่องบันทึกเสียงนี้ในประเทศไทย และพบที่จังหวัด ฉะเชิงเทรา จากการวิเคราะห์เครื่องบันทึกเสียงนี้ น่าจำใช้ในช่วงก่อนที่จะแพร่หลายไปยังชาวบ้าน ดังนั้นน่าจะมีการบันทึกเสียงในช่วงก่อน แต่อาจจะยังเป็นสิ่งใหม่ และเสียงที่บันทึกสามารถเล่นได้เพียงครั้งเดียว จึงไม่พบหลักฐานการบันทึกเสียงในวัง

กระบอกเสียงที่ใช้เป็นแบบขี้ผึ้ง จากการวิเคราะห์พบว่าน่าจะเป็นรุ่น Concert ซึ่งเป็นรุ่นที่สามารถอัดเสียงและเล่นกลับได้ เป็นกระบอกเสียงทรงโต และสามารถบรรเลงในที่กลางแจ้งได้ มีเสียงดัง เป็นแบบที่นำมาใช้บันทึกเสียงในเมืองไทยที่พบหลักฐานว่ามีการบันทึกเสียงเพลงเป็ จากหลักฐานของนาย ต.เง็กชวน

มีหลักฐานที่ปรากฏเกี่ยวกับการบันทึกเสียงลงแผ่นครั้งมี 2 ประเภท คือ

1. Vertical Recording เป็นการทำให้พื้นร่องของแผ่นเสียง เป็นคลื่นสูงต่ำ ภาษาอังกฤษเรียกว่า hill-and-dale แพลตรงตัวก็คือ เนินเขาและหุบเขาเตี้ยๆ โดยกระบวนการนี้ส่งผลให้พื้นร่องขรุขระ ขณะที่ขอบร่องดูเป็นเส้นคู่ขนานสวยงาม แผ่นเสียงที่อัดด้วยกระบวนการนี้ต้องใช้เข็มชนิดเข็มเพชรเล่นเท่านั้น (Sapphire needle) และ Vertical Recording นี้มีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า Sapphire Recordings เมื่อนำแผ่นเสียงประเภทนี้มาเล่นต้องปรับความเร็วไปที่ 80-120 รอบ/นาที

2. Lateral Recording เป็นการทำให้ขอบร่องของแผ่นเสียงเป็นรอยหยัก ขณะที่พื้นร่องของแผ่นเสียงราบเรียบ (ต่างจากแบบแรกอย่างสิ้นเชิง) และรอยหยักของขอบร่องเสียงนี้เองเมื่อกระทบกับปลายเข็มเหล็กจะเกิดการสั่นสะเทือน และทำให้เกิดเสียง สามารถพิจารณาได้จากตาเปล่า ซึ่งจะเป็นร่องบนแผ่นเสียงครั้งปรากฏรอยหยักตามขอบร่อง แผ่นเสียงประเภทนี้ใช้เล่นในอัตราความเร็ว 78 รอบ/นาที

การบันทึกเสียงจาก หลักฐานที่ปรากฏว่าเริ่มในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นสมัยที่รับเอาเทคโนโลยีมาจากต่างชาติ เป็นสมัยที่มีความเจริญหลายด้าน ทั้งด้านการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร รวมถึงการบันทึกเสียง มีหลักฐานปรากฏว่า ไทยเรามีการบันทึกเสียงในราวปี พ.ศ. 2435-2436 ในการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ควรจะนำมาใช้ในช่วงหรือในเมืองหลวงก่อนที่จะ

แพร่ไปใช้ในที่อื่น แสดงว่าเครื่องบันทึกเสียงของ Edison หลังจากที่ผลิตออกจำหน่าย ไม่นานก็พบในไทย แสดงถึงความสนพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญทัดเทียมกับอารยประเทศ

การบันทึกเสียงด้วยกระบอกเสียง มีการบันทึกทั้งเพลงพื้นบ้าน เพลงไทย เพลงที่ใช้ในการแสดงละคร โดยเฉพาะละครดึกดำบรรพ์ ซึ่งเจริญรุ่งเรืองในระยยะเวลานั้น เป็นละครที่เจ้าพระยาเทเวศน์วงศ์วิวัฒน์ เจ้ากรมมหรสพ ดัดแปลงมาจาก Opera ของฝรั่ง บรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ มีการอัดเสียงที่วังบ้านหม้อ ในระหว่างปีพ.ศ.2437-2440 เป็นการบันทึกเสียงลงบนกระบอกเสียงแล้วส่งไปทำเป็นแผ่นครั้งต้นฉบับแล้วค่อยบันทึกลงบนแผ่นเสียงเพื่อจำหน่าย

ในการบันทึกเสียง มีทั้งการบันทึกในไทย และมีวงดนตรีที่เดินทางไปบันทึกยังต่างประเทศ ตามหลักฐานที่ปรากฏว่ามีวงดนตรีคณะนายบุศย์ มหินทร์ นำเครื่องดนตรีไทยไปแสดงในยุโรป ที่ประเทศเยอรมนีประมาณ พ.ศ.2443 มีการอัดเพลงที่คณะนายบุศย์บรรเลงลงบนกระบอกเสียงด้วย

การบันทึกเสียงในระยะแรกยังไม่มีการใช้ไฟฟ้า เสียงที่ได้ยินอาจจะไม่ชัดเจน และเสียงจากเครื่องดนตรีที่มีเสียงสูงอาจจะไม่ได้ยิน การบันทึกเสียงได้พัฒนาจากการบันทึกลงกระบอก มาสู่การบันทึกลงแผ่น และการบันทึกลงแผ่นมีทั้งการบันทึกโดยใช้บันทึกจากกระบอกและลอกลงแผ่น และการบันทึกลงแผ่นเลย โดยมีวิวัฒนาการมาตามลำดับ วัสดุที่ใช้ทำแผ่นก็มีการปรับเปลี่ยนจากแผ่นครั้งที่มีความหนาและหนัก ใช้วัสดุที่ทำให้แผ่นเบาขึ้น

ในปลายสมัยรัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 7 การบันทึกเสียงเริ่มใช้ระบบไฟฟ้าเข้ามาช่วย ทำให้การบันทึกมีคุณภาพดีขึ้น การบันทึกเสียงแบบดิมิงยูติลง เพราะระบบเสียงไม่ชัดเจน การบันทึกเสียงด้วยระบบไฟฟ้า เกิดการบันทึกที่สามารถแยกเสียงเป็นระบบสเตอริโอได้ แสดงถึงพัฒนาการของการบันทึกเสียงที่พัฒนาคุณภาพขึ้นไปเรื่อยๆ เมื่อเพลงไทยสากลเข้ามามีบทบาทในสังคม ทำให้เพลงไทยเริ่มลดการบันทึกเสียงลง และเมื่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีเพิ่มมากขึ้น ระบบการบันทึกเสียงเปลี่ยนไปเป็นเทปเสียง แผ่นดิสก์ ความสนใจเรื่องแผ่นเสียงจึงเหลือเฉพาะผู้ที่มิไจรักทางด้านนี้เท่านั้น

2. ความเป็นมาของแผ่นเสียงร่องกลับทาง มีหลักฐานพบว่า แผ่นเสียงร่องกลับทาง มีผู้ผลิตอยู่ 2 คนคือ Emile Berliner และ Charles Pathe

เป็นที่น่าสังเกตว่า แผ่นเสียงร่องกลับทางของ Berliner ซึ่ง Berliner คิดค้นการอัดเสียงลงบนแผ่นสำเร็จในปีพ.ศ.2431 แต่ยังไม่แพร่หลาย ดังนั้นเมื่อมีการบันทึกเสียงเพลงไทยลง

บนกระบอกเสียงแล้วจึงนำไปบันทึกลงแผ่น และแพร่หลายในปีพ.ศ.2442 ดังนั้น การบันทึกเสียงเพลงไทยที่พบหลักฐานว่าแพร่หลายในปีพ.ศ.2443 น่าจะเป็นการบันทึกในระหว่างปีพ.ศ.2437-2440 ในระหว่างปีพ.ศ.2446 Berliner ได้เดินทางเข้ามาบันทึกเสียงในไทย จึงทำให้เกิดแผ่นเสียงร่องกลับทางชุดที่ 2 และสามารถวิเคราะห์ได้ว่า บทเพลงที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงได้ฟังในขณะที่ประทับอยู่ที่ประเทศเยอรมนี น่าจะเป็นการบันทึกในช่วงเวลานี้ และสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นการบันทึกแบบร่องกลับทาง ซึ่งไม่มีการระบุว่าเป็นของบริษัทใด

ในการเข้ามาบันทึกเสียงของ Berliner มีหลักฐานการบันทึกเสียงที่วังบ้านหม้อ ของเจ้าพระยาเทเวศน์วงศ์วิวัฒน์ ส่วนใหญ่เป็นวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ และบันทึกเสียงนักร้องที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น ดังนั้นบทเพลงส่วนใหญ่น่าจะเป็นเพลงไทย เพลงประกอบละคร ทั้งนี้เนื่องจากเป็นยุคที่ละครดึกดำบรรพ์เฟื่องฟู รวมถึงการแสดงคอนเสิร์ต วงดนตรีที่ใช้บรรเลงอัดเสียงน่าจะเป็นวงดนตรีในวัง มีรูปแบบที่ชัดเจน เช่น วงพิณพาทย์หรือวงปี่พาทย์ ประกอบไปด้วย ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวงใหญ่ ปี่ใน ตะโพน กลองทัด ฉิ่ง ฉาบ ส่วนวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ ประกอบด้วย ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ระนาดทุ้มเหล็ก ซ้องวงใหญ่ ชลุ่ม กลองตะโพน ซ้องหุ่ย และฉิ่ง

นอกจากนี้ยังพบการบรรเลงด้วยวงมโหรี และวงเครื่องสาย ซึ่งวงมโหรีก็จะมโหรีทั้งเครื่องตี และเครื่องสาย เช่น ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวง จะเข้ ซอด้วง ซออู้ ชลุ่ม กลองแขก และฉิ่ง ส่วนวงเครื่องสายก็จะประกอบด้วย ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ชลุ่ม โทน รำมะนา และฉิ่ง ซึ่งวงดนตรีแต่ละประเภทจะให้อารมณ์ที่แตกต่างกัน ในการบันทึกเสียง เสียงชุดๆที่มีเสียงสูงเมื่อบันทึกเสียงด้วยระบบโซลาน ทำให้ไม่ได้ยินชัดเจน เสียงบางเสียงอาจจะขาดหายไป

การบันทึกเสียงของ Charles Pathe พบว่า มีการบันทึกหลังจากของ Berliner และเข้ามาบันทึกเสียงในไทยเช่นกัน ในช่วงระหว่างพ.ศ.2451 – 2452 การบันทึกของ Pathe จะบันทึกลงบนกระบอกเสียงก่อนไปลอกถ่ายลงบนแผ่นเสียง ซึ่งต่างกับ Berliner ที่เข้ามาบันทึกเสียงในไทยเช่นกัน การบันทึกเสียงของ Pathe ได้ผลิตแผ่นเสียงร่องกลับทางโดยใช้แนวคิดของการโซลาน เมื่อโซลานแน่น เข็มควรจะวางอยู่ที่จุดที่มีแรงเสียดทานมาก เพราะต้องการแรงขับเคลื่อนมาก และเมื่อโซลานอ่อน เข็มจะอยู่ในตำแหน่งที่มีแรงเสียดทานน้อย การเล่นแผ่นเสียง ด้านขอบจะเป็นวงแคบ มีแรงเสียดทานสูง ต้องการกำลังในการเล่น ด้านขอบนอกกว้าง มีแรงเสียดทานต่ำ ทำให้เกิดแนวคิดของการวางเข็มที่กลางแผ่นและจบที่ริมแผ่น จึงเป็นแผ่นเสียงร่องกลับทาง トラของ บริษัทคือตราไก่แดง ดังนั้น แผ่นที่พบหลักฐานตราไก่แดงในระยะแรก จึงเป็นแผ่นเสียงร่องกลับทาง และใช้เข็มเพชรในการเล่น

ข้อสันนิษฐานอีกประการหนึ่งคือ บทเพลงที่พบจากการบันทึกของบริษัท Pathe เป็น เพลงพื้นบ้าน เทศน์ แห่ ซึ่งบทเพลงเหล่านี้ บางเพลงน่าจะบันทึกลงกระบอกเสียงมาก่อน ซึ่ง เมื่อพบหลักฐานว่ามีการบันทึกลงบนแผ่นเสียงร่องกลับทาง จึงวิเคราะห์ได้ว่า อาจเกิดจากนำ กระบอกเสียงที่มีบันทึกไว้เดิม นำมาทำเป็นแผ่น เพราะหลักการของ Pathe คือการลอกถ่ายจาก กระบอกเสียงลงแผ่น จึงมีบทเพลงที่เป็นเพลงพื้นบ้านปรากฏในแผ่นของ Pathe มากกว่าของ Berliner

3. บทเพลงที่บันทึกในแผ่นเสียงร่องกลับทาง มีบทเพลงหลายประเภท ทั้งเพลง พื้นบ้าน เพลงตับ เพลงเบ็ดเตล็ด สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ประเภทเพลงพื้นบ้าน ได้แก่ เพลงแห่ เพลงฉ่อย เพลงทรงเครื่อง เพลงพื้นบ้าน ซึ่งเพลงพื้นบ้าน เป็นบทเพลงที่เกิดจากคนในท้องถิ่นต่าง ๆ คิดรูปแบบการร้อง การเล่นขึ้น เป็นบท เพลงที่มีท่วงทำนอง ภาษาเรียบง่ายไม่ซับซ้อน มุ่งความสนุกสนานรื่นเริง ใช้เล่นกันในโอกาสต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังพบบทเพลงที่มีการชักถามโต้ตอบกัน ความเด่นของเพลงพื้นบ้านอยู่ที่ ความไพเราะ การมหรือถ้อยคำง่าย ๆ แต่มีความหมาย กินใจ ใช้ไหวพริบปฏิภาณในการร้องโต้ตอบ กัน เพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่จะมีเนื้อร้อง และทำนองง่าย ๆ จะเล่นกัน ตามลานบ้าน ลานวัด ท้องนา ตามลำน้ำ แล้วแต่โอกาสในการเล่นเพลง เครื่องดนตรี ที่ใช้เป็นเพียงเครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง กรับ กลอง หรือเครื่องดนตรี ที่ประดิษฐ์ขึ้นเองบางทีก็ไม่มีเลยใช้การปรบมือประกอบจังหวะสิ่ง สำคัญในการร้องเพลงชาวบ้านอีกอย่างก็คือ ลูกคู่ที่ร้องรับ ร้องกระทู้ หรือร้องสอดเพลง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสนุกสนานครึกครื้นยิ่งขึ้น หลักฐานที่พบว่ามี การบันทึกเพลงเป่ ในงานโกนจุก เป็นการแสดงถึงความสนุกสนานของคนในท้องถิ่น และมีนักร้องที่เป็นที่นิยมในสมัยนั้น จึงมีการ บันทึกเสียงเกิดขึ้น

เพลงตับ ที่พบในแผ่นเสียงร่องกลับทาง ได้แก่ ตับเรื่องควี ตับเรื่องสามก๊ก ตับเรื่อง อาบู่หะซันตอนแต่งงาน ตับเรื่องพระลอ ตับพราหมาสตร์ ตับพระอภัยมณี ตอนศึกเก้าทัพ เพลงตับ เป็นบทเพลงที่เกิดจากการนำเพลงหลายเพลงมาบรรเลงติดต่อกัน แบ่งเป็น 2 ชนิดคือตับเพลง ที่ ยึดตามทำนองเพลงเป็นหลัก คือ ในเพลงชุดนั้นจะมีอัตราจังหวะเดียวกันตลอด สามารถบรรเลงต่อ กันอย่างกลมกลืน เช่น ตับลมพัดชายเขา เป็นต้น และตับเรื่อง จะยึดตามบทร้องเป็นหลัก ตับ เรื่องนั้นจะต้องมีเนื้อหาเดียวกัน อัตราจังหวะอาจจะแตกต่างกันตามเนื้อเรื่อง ดังนั้นส่วนใหญ่จะ เป็นเพลงประเภท ตับเรื่อง พระเป็นเพลงประกอบการแสดงละคร

เพลงไทยที่เป็นเพลงเบ็ดเตล็ด เช่น เพลงสร้อยสม เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลง แหกส่าหรัย เพลงเชิดจีน เพลงพระญวน เพลงแขกไทย แอ่วลาวลพบุรี ฯลฯ เพลงเบ็ดเตล็ด เป็น เพลงที่ใช้บรรเลงในระยะเวลาสั้นๆ เป็นเพลงที่ไม่จัดเป็น ชุดหรือเป็นเพลงตับ เป็นเพลงที่บรรเลง เดี่ยวๆ ซึ่งน่าจะมีการบันทึกมากกว่านี้ แต่ไม่มีหลักฐานปรากฏชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษารวบรวมลักษณะวงดนตรีที่บรรเลงบันทึกเสียง และนักดนตรีที่มีชื่อเสียงที่บันทึกเสียงลงแผ่นเสียง
2. ควรมีการศึกษาถึงแผ่นเสียงแต่ละบริษัทที่เข้ามาบันทึกเสียงในประเทศไทยว่ามีความเป็นมาอย่างไรและมีการผลิตแผ่นเสียงเรื่องใดบ้าง
3. ควรมีการสนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเพื่อการอนุรักษ์บทเพลงไทย
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวทำนองเพลงที่พบในแผ่นเสียงกับบทเพลงที่บรรเลงอยู่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิชาดนตรีต่อไป
5. ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับแผ่นเสียงเพลงไทยให้เป็นที่รู้จัก และจัดเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงไทยต่อไป